

Starověký Egypt a Mezopotámie

- nejstarší starověké společnosti a **státy vznikaly v oblastech s příhodnými přírodními podmínkami** (úrodné oblasti v okolí velkých řek v subtropickém a mírném pásmu), v okolí řek Nil, Euphrat a Tigris
- **vznikají první centra s velkou koncentrací obyvatelstva, s vyspělým zemědělstvím** (vzniká zavlažovací systém), **řemesly a obchodem**
- potřeba řídit velké množství lidí vede ke **vzniku státu, řízeného neomezeným vládcem (despotou), velmoži, armádou, úředníky, kněžími** (vznik prvních náboženství)
- **patriarchální otroctví, otrokářská společnost** – váleční zajatci a nemajetní se stávají bezprávnými otroky, řízení jsou hlavou rodu (patriarchou)

Egypt

Horní a Dolní Egypt, postupně se sjednotil v jednu říši, 4 000 př. n. l. – 525 n. l. podroben Perské říši

- otrokářská společnost, **údolí řeky Nil, obyvatelé africké národnosti, vládce faraon** (vydával se za syna boha Hora) **byl vlastníkem celého Egypta** (půdu pronajímal velmožům a kněžím), **víra v posmrtný život**, bohové – mnoho bohů zastupujících síly země a přírody, například **Amon** (bůh slunce), **Horus**, (bůh nebes, slunce a světla, božský vládce Egypta, podoba sokola), **Seth** (bůh pouště, zmaru, chaosu, podoba psa nebo hyeny), vývoj písma – obrázkové písmo, **hieroglyfy**, hieratické písmo

Architektura

- **monumentální stavby z kamene** (mramor, žula, čedič, pískovec) **sloužily náboženství** (chrámy, skalní chrámy), **kultu posmrtného života** (mastaby, pyramidy) a **světským účelům** (paláce faraóna)
 - **chrámy – stavby s pravidelným pravoúhlým půdorysem a architrábovým systémem** (horizontální architráv podpírají vertikální pilíře nebo sloupy), sloužily k oslavě bohů, faraónů nebo k přípravě na posmrtný život, **chrámy v Luxoru a Karnaku**
 - **druhy sloupů – monolitické** (z jednoho kusu kamene), **z částí** (patka, dřík, hlavice) - podle zdobené hlavice (lotosový, papyrový, s hlavou bohyně ...)
 - **skalní chrámy – vytesány do hloubky skalního bloku, chrám Abú Simbel**
 - **mastaba – nejstarší typ kamenné hrobky** (v překladu lavice), tvar komolého jehlanu s podzemní pohřební komorou a nadzemními obřadními prostory, zdobené sochami, reliéfy a malbami
 - **pyramida – hrobka faraona**, monumentální stavby se stranami orientovanými podle světových stran, s vnitřními systémy pohřebních komor
 - **stupňovitá pyramida – nejstarší Džoserova pyramida u Sakkáry**, architekt Imhotep, vznikla stavbou sedmi zmenšujících se mastab na sobě
 - **pravidelná pyramida – největší Cheopsova pyramida** (jedna ze tří pyramid v Gíze), výška 148 m, strana základny 234 m, považována za první ze sedmi divů světa
 - **skalní hrob – sály a pohřební komory vytesané do skály**, vpředu zdobené sloupy nebo monumentálními sochami, **v Údolí králů a Údolí královen**
 - **paláce, domy, vily – světské stavby ze sušených nebo pálených cihel**, dochovaly se pouze trosky, **sídelní město faraóna Achnatona v El-Amarná**

Sochařství

- **sloužilo k reprezentaci panovníka, náboženství a kultu nesmrtelnosti** (zabezpečení posmrtného života), sochy z kamene nebo vypálené hlíny, reliéfy, zobrazení postavy v podle tří principů:
 - **koncepční realismus** – zobrazuje představu o postavě (faraón je krásný bůh s hlavou sokola), umělec tvořil podle předepsaných pravidel
 - **frontální zobrazení** – hlava, ruce, nohy z profilu – tělo ze předu
 - **hieratické zobrazení** – největší postava je panovník, nejmenší je otrok
- **monumentální sochařství** – velké sochy bohů nebo faraónů z kamene, největší socha je **Sfinga** (tělo lva, hlava faraóna), sochy faraóna vytesané ve skále v chrámu Abú Simbel
- **reliéfní sochařství** – vytesané zapuštěné nebo vystupující reliéfy, popisují děj ze života faraóna, souvisejí s malířstvím, jsou polychromovány (nabarvené, pozlacené)
- **drobné sochařství** – malé sošky ze dřeva nebo hlíny, sošky služebníků v pohřebních komorách
- **portrétní realismus** – náhradní kamenné hlavy, které se dávaly do hrobek (kdyby se mumifikovaná hlava nedochovala), měly věrnou podobu pohřbeného (hlava královny Nefertity)

Malířství

- **nástěnné malby nebo polychromované reliéfy** v hrobkách zobrazovaly život zemřelého a jeho putování záhrobím (Kniha mrtvých), v chrámech zobrazovaly výjevy ze života bohů nebo faraónů
- **malby stejné principy jako sochy** (koncepční realismus, frontální zobrazení a hieratické zobrazení), **měly tmavé obrysy a byly vybarveny**, barvy měly symboliku (zlatá – věčnost, červená – život, modrá – božství)

Užité umění

- umělecké předměty - běžný život : posmrtný život
 - truhlářství – nábytek : sargofág
 - zlatnictví - šperky : posmrtné masky, **Tutenchámónova posmrtná maska**
 - keramika – běžné nádoby : kanopy

Mezopotámie

malé městské státy, postupně se sjednotily ve Sarobabylonskou a Novobabylonskou říši, 3 000 př. n. l. – 539 n. l. podrobení Perské říši

- **otrokářská společnost u řek Eufrat a Tigris** (mezopotámie – meziříčí), **vládce (despota) byl zástupce boha** na zemi a zem pouze spravuje, **neuctívali mrtvé** (po smrti je ze člověka pouze stín), přírodní síly byly zosobňovány a povyšovány na bohy (An - bůh nebe), **psané zákony, klínové písmo**

Architektura

- **monumentální architektura vytvářená z vypálených a glazovaných cihel**, (nedostatek kamene)
 - **hradby** – mohutné hradby chránily město proti nájezdům, **největší město Babylón** bylo chráněno třemi řadami hradeb, hradby zdobeny reliéfy lvů a a draků, **Mardukova cesta a Ištarina brána** ke královskému paláci
 - **zikkuraty** – tři až sedmistupňové **pyramidy s chrámem na vrcholu**, mohutná schodiště
 - **chrámy a paláce** -, součástí města a hradeb, **nosným prvkem je klenba**, půdorys pravoúhlý kolem otevřeného prostoru
 - **užitkové stavby – mosty, silnice, kanály** (kanál králů spojující Eufrat a Tigris 400 m), **vodovody, vodní nádrže**, visuté zahrady (visuté zahrady královny Semiramis)

Sochařství

- malé sošky z kamene, dřeva, kostí a hlíny, **pečetní válečky**
- reliéfy (lvi, draci, **okřídlení býci s lidskou hlavou**), principy stejné jako u egyptského malířství a sochařství
- **stély – Chammurappiho stéla** (vytesaný zákoník s reliéfem panovníka)

Malířství

- nástěnné malířství zdobící chrámy se dochovalo jen ve zlomcích, nejlépe se dochovalo na **glazovaných cihlách s reliéfy zvířat** (Ištarina brána)